

29. Кабузан В.М. Заселение Новороссии (Екатеринославской и Херсонской губерний) в XVIII – первой половине XIX века(1719-1858 г.г). Москва : Наука 1976 год. 304 с.

УДК 94(477.62) «1918/1920»

Медведєв А. В.

ДОНЕЧЧИНА В ДОБУ ДИРЕКТОРІЇ

На момент Антигетьманського перевороту влада в багатьох повітах належала повітовим старостам, а в Таганрозькому і Донецькому округах – окружним отаманам. Жоден повітовий комісар, призначений Скоропадським, не перейшов на бік Директорії УНР після повстання, у своїй більшості вони перейшли на бік білогвардійців.

На території Донбасу були розташовані такі українські військові частини: в Старобільському повіті – полки Запорізької Дивізії (1-й Запорізький ім.гетьмана П. Дорошенка піхотний полк, 3-й Запорізький ім. гетьмана Б. Хмельницького піхотний полк, 3-й Гайдамацький піхотний полк), поруч з ними розташовувалася 6-а Хоперська прикордонна дивізія на чолі з Ю. Й. Кобилецьким. У Слов'яносербському повіті і Луганську розташовувалася 7-а Донецька прикордонна бригада на чолі з А. Г. Оранським. У Бахмуті розташовувався 46-й Бахмутський полк на чолі з Л.Л. Каширеніновим. У Маріуполі і повіті розташовувався 48-й Маріупольський полк на чолі з Г. Ю. Шведом і частини 8-ї Азовської прикордонної бригади на чолі з М. Ф. Костенком [1, с. 175; 2; 3, с. 65;].

Крім цього, у регіоні були розташовані частини Германської імперської армії і Австро-угорської армії. В повітових центрах – Ізюмі, Старобільську, Бахмуті, Луганську, Маріуполі існували підпільні добровольчі офіцерські центри, які орієнтувалися на Катеринославський центр Добровольчої армії, начальником якого був полковник Л. С. Островський [4].

Також у повітах існували підпільні антигетьманські групи і повстанські загони, одні з них вели бойові операції тільки у своїх місцевостях, інші рейдували по регіону. За політичними переконаннями повстанці ділились на дві групи: помірковані, які були під впливом РСДРП, ПСР, УСДРП, УСДРП і частково безпартійні, і радикально налаштовані, які частково орієнтувались на радянську Росію і були під впливом більшовиків і лівих-есерів, а також ті, які були під впливом анархістів і орієнтувались на Махна. Так, на півночі від Бахмута існував повстанський Сільрайон, який займав територію Іллінської, Званівської, Комишуватської, Миколаївської волостей. Про нього сучасник писав: «...на найближчих соляних копальнях робітники ... були зорганізовані ... і ані гетьманська влада, ані німці до них не совались і їх не зачіпали. Це була свого роду друга автономна «Тарацинщина» [3, с.74].

Підготовку до Антигетьманського повстання проводив Український Національний Союз, який був створений з ініціативи уродженця Донбасу Миколи Шаповала. Він був членом президії, секретарем УНС, брав активну

участь у роботі Головної Ради УНС і входив до складу військової і зарубіжної комісії УНС, а з 14 листопада Шаповал очолив УНС. До військової комісії УНС, яка готувала збройне повстання проти гетьмана, окрім Шаповала, входили також Винниченко та інші. До УНС серед багатьох делегацій, які прибували в Київ, також приїхав полковник Болбочан, він погодився очолити повстання на Лівобережній Україні. Він був призначений командиром Лівобережної групи військ Армії УНР з «широкими військовими і політичними повноваженнями» [1, с. 177; 5, с. 39].

Сигналом до повстання в Україні послужила Федеративна грамота гетьмана Скоропадського від 14 листопада 1918 року, в якій говорилося про «відновлення великої Росії» і України на федеративних засадах, як її невід'ємної частини. На цю подію члени УНС відреагували як на зраду Скоропадського державним і національним інтересам українців. Ще до цього 13 листопада пройшли збори Президії УНС, на якій обиралася Директорія УНР. Тоді ж було запропонований такий склад: Винниченко, Петлюра, Шаповал. Присутні на зборах хотіли без обговорення одноголосно прийняти такий склад. Але Шаповал заявив, що проти своєї кандидатури з політичних міркувань і замість себе запропонував Швеця. У підсумку до Директорії були обрані Винниченко, Петлюра, Швець. Після того, як Винниченко очолив Директорію УНР, Шаповал очолив УНС, який припинив існування в січні 1919 року [5, с. 59-61].

Про участь Петлюри в організації повстання Шаповал писав: «Петлюра не брав ніякої участі в організації повстання, а був закликаний на все готове». Про це ж ходили жарти серед діячів УНР: «Винниченко і Шаповал зорганізували «петлюрівське» повстання!». І далі Шаповал писав, що призначення Петлюри до складу Директорії УНР – це спільна помилка його і Винниченка [5, с. 64].

З триденною затримкою, офіційне повстання відбулося на Лівобережжі 17-го листопада під керівництвом Петра Болбочана. У полках Окремої Запорізької дивізії, яка базувалася в Старобільському повіті, зміна влади пройшла спокійно, в частинах відбулася незначна зміна командного складу. Так, в Богданівському полку Луб'яницького замінив Лазуренко, в Гайдамацькому полку Сильванського замінив Омелян, а в Дорошенківському полку командиром став Литвиненко. Ще до офіційної дати початку повстання окремі виступи проти гетьманської влади проходили в різних частинах Донбасу [1, с. 182; 6].

Так, ще в десятих числах повстання відбулося в Ізюмському повіті, де повстанці з 10 по 14 листопада намагалися захопити Ізюм, але були розбиті німцями. Після чого в повіті встановилася проросійська влада, так звана «Семикінщина» на чолі з поміщиком Семикініним і купцем Сумцовим, які спиралися на офіцерський загін, державну варту та німців, і в політичному плані вони орієнтувались на Денікіна. 18 листопада з Юзівки донцями був витіснений загін Косинського, який хотів підняти повстання в місті. Спокійно повстання пройшло в Краматорську та Дружківці. 19 листопада повстання відбулося в Покровському під керівництвом сотника Гудвіла. У ньому брали

участь жителі Сергіївки, Криворіжжя, Добропілля, Святогорівки. 20 листопада повстання сталося в Маріуполі, а в Костянтинівці влада перейшла до міської Думи, яка орієнтувалась на білих [7, с. 37-38; 9, с. 331, с. 315-316; 10; 11, с. 143-144].

Повстання в Бахмуті ускладнювалось тим, що місто було русифіковане. Про це писав сотник Левченко: «Місто цілком чуже – з московщини». В місті базувался 46-й Бахмутський полк, який у більшості складався з росіян, що орієнтувались на білих. 17 листопада українці цього полку отримали інформацію, що в Харкові сталося повстання. У цей же день ввечері на квартирі одного службовця зібралось 15 чоловік – «квінтесенція бахмутської української колонії». Для з'ясування обставин у Харків виїхали Левченко і Зайко, але, не отримавши там ніяких вказівок, вони повернулись до Бахмута, де на загальних зборах обговорили план роззброєння полку і повстання. Повстання в місті сталося через декілька днів. Сигналом до повстання стало те, що командир полку Каширенінов відправив телеграму в Микитівку, де були «білі», з проханням зайняти Бахмут. Основною рушійною силою повстання був 1-й Бахмутський курінь на чолі з Мережком [3, с. 67, 72-73].

Після повстання всі полки Запорізької дивізії були виведені з Старобільського повіту, а сам повіт являв собою повстанське море з острівцями гетьманської влади в Старобільську і на великих станціях, де знаходилися німці. У Старобільську влада після повстання перейшла до білогвардійців, які спиралися на Старобільську офіцерську дружину.

До міста приїжджав загін запорожців, але їх в місто не пустили. Повітове земство очолили Абрамов і Тарасов. У Слов'яносербському повіті і Луганську повстання не відбулося, через те, що повіт в перші ж дні був зайнятий частинами російської Донської армії. В окремих місцях повстання затягнулося до початку грудня, а окремі сутички з загонами, які підтримували гетьманську владу або відступали на Дон, тривали до середини грудня. Так, відступаючий на Дон загін колишнього Вовчанського старости Неклюдова, був розбитий гайдамаками недалеко від Бахмута. Зі 100 бійців загону 50 були вбиті, а 14 потрапило в полон [11, с.121; 12,с.20; 13].

Повстання проти гетьманського режиму об'єднало більшу частину населення регіону. Так, разом із українцями виступили росіяни і навіть більшовики. Це підтверджують більшовики. Так, історик КП(б) України М. Яворський писав: «Протягом двох тижнів Директорія стала паном становища на Україні ... Директорія об'єднала своєю стихією всіх, хто стояв в опозиції до гетьмана». Таким чином більшовики самі спростовують свій же міф про те, що разом із повстанням Директорії УНР в Україні і Донбасі було якесь більшовицьке повстання. У доповіді про ситуацію на Донбасі станом на 19 листопада більшовики повідомляли: «Меншовики і українці закликають до підтримки Петлюри та Національної спілки...» [15, с. 90-93; 16, с. 21-22].

Верховною владою і представником Директорії УНР на території Старобільського, Слов'яносербського і Бахмутського повітів був Петро Болбочан. Маючи всю повноту влади, як громадянської так і військової, Болбочан оголосив на цій території військовий стан. Заборонив проводити з'їзди і збори

без його дозволу. На місцеве самоврядування цей наказ не поширювався [14; 16, с. 79].

У цьому ж наказі він окреслив політичні контури нової влади в регіоні: «Оголошую, що ніяких рад робітничих депутатів і монархічних організацій і взагалі організацій, що намагаються захопити владу, не допущу. Підкреслюю, що ми боремось за самостійну демократичну українську Республіку, а не за єдину Росію, яка б вона не була – монархічна або більшовицька. В Українській Республіці будуть забезпечені права всіх груп населення і націй, які живуть на її території» [16, с. 22; 79].

Формування губернських органів влади затяглося до середини грудня 1918 року, коли залишки 8-го корпусу покинули Катеринослав, а Катеринославським губернським комісаром УНР був призначений художник Юрій Магалевський. У Старобільському та Слов'яносербському повітах повітові органи влади УНР так і не були створені через російську окупацію цих повітів. Повітові органи влади УНР не були створені в Маріуполі і повіті, оскільки місто під контролем прихильників Директорії УНР було тільки два дні – з 20 листопада до 22 листопада. Як відновлювалася влада в Бахмутському повіті достовірно невідомо. Відомо, що після повстання влада в повіті перейшла до голови повітової земської управи і за сумісництвом комісара повіту Аврааму Тавшавадзе, члену УПСР з 1917 року.

Державна адміністрація поширювалась тільки по залізничним лініям, де стояли військові залоги і діяла державна поліція. У перший час після повстання військові застави 3-го Гайдамацького піхотного полку знаходилися по лінії Північно-Донецької залізниці: Лисичанськ – Попасна – Ниркове – Бахмут – Яма – Лиман. Штаб отамана Волоха знаходився в Лисичанську на станції Переїзна, про яку сучасник писав: «...це був Харків в мініатюрі». Також зустрічаються згадки про знаходження петлюрівців по лінії Дебальцеве – Горлівка – Микитівка – Костянтинівка – Дружківка – Краматорськ – Слов'янськ і на станції Гришине. По волостях і селах, які знаходились далеко від залізниць, фактично панувала дуже широка автономія. У містах відновили діяльність міські ради та думи на основі демократичного представництва. Зі значною затримкою зміна влади пройшла в Ізюмському повіті. Так, тільки 21 грудня загін Паштали зайняв Ізюм, 23 грудня Паштала призначив повітовим комісаром УНР Миколу Данкова [3, с. 74; 7, с. 38-40; 9, с. 307; 15, с. 92; 17; 18, с. 77].

У розмові з Головним отаманом Симоном Петлюрою по телефону 10 грудня 1918 року Петро Болбочан так описував становище в області, яка йому на той час підпорядковувалась: «Відносно гражданських справ скрізь установається влада, що була перед гетьманом, працюю в тіснім зв'язку зо всіма громадянськими колами. Робітники ... особливо у Донецьким басейні знаходяться зі мною в згоді, окрім більшовиків» [18, с. 189].

Повсюдно в Бахмутському та Ізюмському повіті йшло формування загонів Вільного козацтва, робочих дружин і інших парамілітарних формувань, які підтримували владу Директорії УНР. Про це писали у своїх спогадах місцеві більшовики: «Розформовані свого часу гетьманом і німцями загони вільного козацтва знову відроджуються під назвою загонів Української народної

республіки. З'являються різні батьки, які починають тероризувати робочі організації і створені було вже ревкоми» [9, с. 325].

Так, у Бахмуті був створений 1-й Бахмутський курінь на чолі з Мережком (1200 бійців), в околицях Соледача – Терещенський курінь на чолі з Чапліним, в Краматорську – Краматорська сотня на чолі з хорунжим Федотенком, а в околицях Гришиного – Козацький Курінь Донецького кряжу на чолі з Малашком. Також з дозволу Болбочана в Донбасі були створені робітничі дружини у кількості 2600 осіб, до яких були прикріплені старшини-інструктори і була видана зброя [3, с. 73; 8, с. 156; 9, с. 336, 307; 18, с. 53; 19, с. 6-7].

У перші дні після повстання в Донбасі розгорнулася маловідома і трагічна військова операція Українсько-білогвардійського протистояння «Оборона Донеччини». Відразу ж після повстання Болбочан перекинув у Бахмутський і Слов'яносербський повіти 3-й Гайдамацький полк під командуванням Волоха, якому доручив оборону регіону від донців і добровольців. Без офіційного оголошення війни і в порушення попереднього договору від 7 серпня 1918 року про визнання кордонів, частини Донської армії перетнули кордон УНР і 19 листопада зайняли Слов'яносербський повіт. 7-а Донецька прикордонна бригада перейшла на сторону противника. Представник окупаційної адміністрації Барлін в наказі № 1 так пояснив причину вторгнення: «По уповноваженню Української Держави». 22 листопада донський загін Жирова без бою зайняв Маріуполь. Українські частини, які знаходилися в місті (48-ї Маріупольський полк на чолі з Шведовим, 8-я Азовська прикордонна бригада на чолі з Костенком) перейшли до складу Донської армії [2; 10; 11, с. 149; 16, с. 78-79].

І тільки 23 листопада 1918 року отаман Краснов, спираючись на згоду гетьмана Скоропадського, опублікував офіційний наказ про введення частин Донської армії в Українську Народну Республіку. Згідно з наказом частини 2-ї і 3-ї Донських дивізій повинні були зайняти прикордонну 25-кілометрову зону, включаючи всі населені пункти, що входили до цієї зони [8, с. 143; 20, с. 405-406].

Після отримання інформації, що донці перетнули кордон УНР і зайняли частину Донбасу, Болбочан відправив телеграму отаману Краснову з вимогою вивести донські частини з Донбасу. На телеграму Болбочана відповів полковник Донської армії, який просив припинити бойові дії на лінії зіткнення. Після цього Болбочан наказав отаманові Волоху вступити у переговори з донськими частинами, з якими вони увійшли в бойове зіткнення. Але Волох навідріз відмовився вступати в переговори з донськими козаками [18, с. 213-214].

Підтвердження того, що в період з кінця листопада та протягом усього грудня йшли запеклі бої між гайдамаками і місцевими повстанцями проти частин Донської і Добровольчої армій, ми знаходимо в спогадах, як українців так і росіян. Так, наприклад, про це писав Денікін в четвертому томі «Нарисів російської смуги»: «Май-Маєвський протягом двох місяців зі своїми 2,5, потім 4,5 тисячами багнетів, з величезним напруженням і завзятістю ледве відбивався від Махна, петлюрівців...». Його слова підтверджують спогади Левченка,

який в кінці листопада їздив до Волоха: «Десь на сході ревіли гармати, там йшов з добровольцями бій». Про це ж згадував і Антонов-Овсєєнко у своїй книзі, де, описуючі ситуацію на Донбасі станом на 16 грудня, про гайдамаків він пише: «Частина зависи в Донецькому басейні прикриває його від Красновських банд» [3, с. 74; 16, с. 59; 21, с. 73].

У середині грудня російські окупанти розділили повіт на дві частини, зайнявши лінію Горлівка – Костянтинівка – Дружківка, і вели розвідку боєм у напрямку Краматорська, Гришиного, Бахмута, Попасної.

З півночі по лінії Валуйки – Куп'янськ Донбас обороняли бійці 3-го Запорізького ім. Богдана Хмельницького полку під командуванням Лазуренка і бійці 6-ї Хоперської прикордонної бригади на чолі з Кобилецьким, проти яких наступали частини РСЧА, які відмовилися підкорятися більшовикам і об'явили себе Східно-Українською Повстанською армією під командуванням Авілова і Сахарова. Так, у ході запеклих боїв з 29 листопада по 19 грудня «богданівцям» довелося відступити в Бахмутський повіт, а 6-та Хоперська бригада з командиром перейшла на сторону більшовиків. Наприкінці грудня більшовики зайняли Кременну і вийшли до Сіверського Дінця, за яким у Лисичанську знаходився штаб 3-го Гайдамацького полку [2; 11, с. 121-122; 22, с. 205-206].

Проти української влади виступили місцеві повстанці, які були під впливом радикальних політичних груп більшовиків, лівих-есерів і анархістів, або керувалися із зарубіжних центрів, які перебували в РРФСР. Присутність єдиного повстанського фронту в Донбасі проти місцевої української влади підтверджують як більшовики, так і українці. Так, командир червоних повстанців Колос писав: «У цей час радянське повстання ще не отримало розвитку в українському масштабі, відкритим фронтом воно виступило проти петлюрівщини тільки на Катеринославщині і в Донбасі». Його слова підтвердив полковник штабу Армії УНР В. П. Савченко, який також писав: «...місцеві повстанці більшовицького забарвлення непокоїли запілля групи (Болбочана)» [23, с. 28; 11, с. 134].

Перші зіткнення місцевих повстанців із петлюрівцями відбулись у районі селища Гришине. В ході Гришинської операції в 10-х числах грудня повстанці під командуванням Колоса і Максименка, після того, як Гришине на початку грудня 1918 року покинув загін Вільного козацтва під командуванням М. В. Малашка, зайняли західну частину Бахмутського повіту. На зайнятій території Максименко організовував місцеве повстанство, яке відправляв у віддалені волості для роззброєння загонів Вільного козацтва. Про що він сам писав у своїх спогадах: «...в селах петлюрівські отамани проводять мобілізацію селян, переважно із заможних верств населення та інтелігенції, для виступу проти нас». Крім цього місцеві повстанці билися з частинами Армії УНР у районі Лозової по лінії Самойлівка – Добровілля – Олександрівка – Сергіївка до середини січня 1919 року [8, с. 156, 158; 23, с. 18-26, 28, 39-40, 45; 22; 24].

У кінці грудня в Бахмуті відбулися збори, на яких обговорювалося питання евакуації державних українських установ і військових частин з Бахмутського повіту. Саме в цей час до бійців 1-го Бахмутського куреня прийшли представники Сільрайона і попросили виділити їм озброєння.

Мережко, не довіряючи місцевим повстанцям, не надав їм зброю. На початку січня перші ешелони почали залишати повіт, і тоді до одного ешелону 1-го Бахмутського куреня знову звернулися представники Сільрайона. Вони попросили не залишати Бахмут і пообіцяли, що «стануть збройно як один». Перед самим від'їздом половина куреня і частина повітової сотні повтікали. Ешелони, які виходили з Бахмута, прикривав бронепотяг 1-го куреня Чорних гайдамаків. Так, 2-го і 3-го січня всі українські військові частини та організації в 17 ешелонах були евакуйовані. Повітовий комісар Директорії УНР Тавшавадзе та Ізюмський комісар Данков залишилися в повіті. Вони були вбиті білогвардійцями в 1919 році [3, с. 75; 16, с. 112].

РЕЗЮМЕ

У цій статті автор намагається більш детально розкрити один із десяти періодів, на які він умовно поділив історичну концепцію Донбаської революції 1917–1925 років. Концепція була представлена у статті «Донбаська революція. Білі плями «в історії України», що була опублікована в збірнику «Форум краєзнавців Донеччини. Доповіді учасників». Для цієї статті автор вибрав шостий період – «Донеччина в добу Директорії УНР», який охоплює період з 17 листопада 1918 року до середини січня 1919 року. Основні події, описані у статті, відбувалися на території сучасних Харківської, Донецької, Луганської областей.

Ключові слова: повстання, зіткнення, самоврядування, операції, полк, козацтво, донці, добровольці, повстанці, повіт, Директорія, петлюрівці, Донбас, Донеччина.

SUMMARY

The article reveals one of the ten periods into which the author conditionally divides the historical concept of the Donbas revolution of 1917-1925. The concept was presented in the article *Donbas Revolution. White spots "in the history of Ukraine"* published in the collection *Forum of local historians of Donbas*. The main events described in the article took place on the territory of modern Kharkiv, Donetsk, Luhansk regions.

Keywords: insurrection, clash, self-governing, regiment, cossacks, dongs, volunteers, insurgents, povit (county), Directory, petlyurivtsi, Donbas, Donetsk region.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. За Державність: матеріали до історії війська укр. / [голов. ред. М. Садовський]. Варшава : Укр. воєн.-іст. т-во. Зб. 5. Варшава : Укр. воєн.-іст. т-во. 1935. 276 с.
2. Окремий корпус кордонної охорони. URL: <http://ud.ukrbb.net/viewtopic.php?f=25&t=73>
3. За державність : матеріали до історії війська укр. / [голов. ред. М. Садовський]. Варшава : Укр. воєн.-іст. т-во,. Зб. 9 : Варшава : Укр. воєн.-іст. т-во. 1938. 252 с.

4. Ганин А.В. (Москва). «Русский проект» гетмана П.П. Скоропадского: опыт Екатеринослава (ноябрь – декабрь 1918 г.). URL: <https://inslav.ru/sites/default/files/slav-2019-1.pdf>
5. Микита Шаповал. Гетьманщина і Директорія. Спогади. Новий Йорк. 1958. Упорядник Сава Зеркаль. 126 с.
6. Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. *Історичні науки*. № 8 (331). (2019).
7. Воробьев А.Г. Десять лет борьбы и социалистического строительства на Изюмщине (1917–1927). Изюм : Окрпофком, 1927. 73 с.
8. Летопись революции : журнал Комиссии по изучению истории Октябрьской Революции и Коммунистической Партии (большевиков) Украины. Харьков : Гост. изд. Украины. Дніпро, видавництво № 4 (13) : Июль–Август / ЦК КП(б)У. 1925. 188 с.
9. Борьба за Октябрь на Артемовщине. Сборник воспоминаний и статей / сост. М. Острогорский. Харьков : «Пролетарий». 1929. 391 с.
10. Мариуполь в 1918 году: Неизвестная оккупация. URL: <https://www.0629.com.ua/news/1430365/mariupol-v-1918-godu-neizvestnaa-okkuracia>
11. За державність. Матеріали до історії українського війська зб. 6 Ред. Михайло Садовський. Каліш, 1936. Українське Воєнно-Історичне Товариство. 253 с.
12. Шла война гражданская / И. Е. Мирошниченко. Луганск : ВАТ «ЛЮД», 2003. 96 с. ISBN 966-7566-18-8.
13. Газета Харківської Губерніальної Народної Ради «Земське діло». № 364. від 12.12.1918 року.
14. Газета Харківської Губерніальної Народної Ради «Земське діло». № 353. від 28.11.1918.
15. Матвій Стахів Україна в добу Директорії УНР. Т. 1. Власними силами. Наукове товариство ім. Шевченко. Бібліотека Українознавства том 10. KIEV PRINTERS LTD, 686 Richmond St. W., Toronto, Ont. 272 с.
16. Антонов-Овсеенко В. А. Записки о гражданской войне: в 4 т. Том 3. М.-Л. : Госвоениздат, 1932. 350 с. Тираж 5000 экз.; Том 4. М.-Л.: Госвоениздат, 1933. 343 с. Тираж 5000 экз.
17. Газета «Южный край». № 184, 21.12.1918 г.
18. Сідак В., Осташко Т., Вронська Т. Полковник Петро Болбочан: трагедія українського державника. Київ : Темпора, 2004. 416 с.
19. Журнал «Літопис Червоної Калини» Ч. 9 від вересня 1935 року. Видавництво «Червона Калина», Львів. 27 с.
20. Андрей Венков. Атаман Краснов и Донская армия. 1918 год. : Вече : История казачества ISBN 978-5-9533-2098-6; 2008 г. 496 с.
21. Деникин, Антон Иванович (1872-1947). Очерки русской смуты : [В 5-ти т.] / А. И. Деникин. Париж ; Берлин : Я. Поволоцкий ; Слово, 1921–1926. 6 т. Т. 4 : Вооруженные силы Юга России. Берлин : Слово, 1925. 244 с.; 22 л. ил., портр., схем.
22. Савченко В. А. Двенадцать войн за Украину. Харьков : Фолио, 2006. (Время и судьбы). 415 с.

23. Колос, Г. А. Заметки о подпольи и вооруженной борьбе, 1918–1919 г. / Г. А. Колос ; Испарт ОК КП(б)У. Днепропетровск : Б. и., 1927. 47, [1] с. : портр.
24. Газета «*Нова Рада*». № 8. 12.01.1919.

УДК 94(477.63):2-7 «1920/1940»

Моїсєєнко Л. М.

ОБНОВЛЕНСЬКА ЦЕРКВА НА КАТЕРИНОСЛАВЩИНІ В 20-40-ві РОКИ ХХ СТОЛІТТЯ: ПОГЛЯД ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ІСТОРІЇ ПОВСЯКДЕННОСТІ

За період незалежності України вітчизняна історіографія значно поповнилася якісними напрацюваннями щодо історії українських церков 20–40-х рр. ХХ ст., що дало змогу заповнити лакуни та подолати ідеологізованість радянської історичної науки та упередженість в оцінках діяльності духовенства, поглибити розуміння багатьох аспектів взаємодії конфесій із суспільством, владою, між собою, і стимулювали подальші дослідження. Одним із напрямків у дослідженнях сучасних українських істориків пов'язаний зі зверненням науковців до мікроісторії, до історії повсякденного життя при розкритті переломних, кризових і трагічних сторінок вітчизняної історії, до якої відноситься і історія Церкви в Україні [1].

Метою статті є дослідження історії Обновленської Церкви на Катеринославщині в 20-40-ві роки ХХ ст. через призму історії повсякденності та життя парафіяльного священника II благочинного округу Бахмутського повіту П. Т. Драгожинського.

Сучасна історична наука активно працює над з'ясуванням характеру та тенденцій церковно-державних відносин, етапів церковного життя в переломні та кризові періоди вітчизняної історії. Дослідники В. Пащенко, А. Зінченко, Л. Пилявець, О. Ігнатуша та А. Киридон, І. Біланич, Г. Білан, С. Жилюк, О. Тригуб, та ін. переосмислювали питання церковно-державних відносин, ролі православної церкви в житті суспільства 20–30-х рр. ХХ ст. [2-6].

Зазначений період привертає увагу через активні трансформаційні процеси в церковному житті як в Україні в цілому, так і в окремих регіонах, населених пунктах у визначений період, що дає можливість з'ясувати нетипові чи, навпаки, типові випадки ставлення причту до державної релігійної політики, стосунки з представниками владних органів; реакцію священників на внутрішні процеси, що відбувалися у церкві як соціальному інституті тощо.

Драгожинський Прокопій Тимофійович народився в 1879 році в селі Дмитрівка Павлоградського повіту в родині священника. Народження в сім'ї священника визначило подальшу долю хлопчика. За походженням більшість православних священників були вихідцями з сімей священно- чи церковнослужителів. Так, в кінці ХІХ ст. більше 66% священників Катеринославської єпархії були синами священників, 29,1% – синами дияконів [7]. Як і більшість священників кінця ХІХ ст., Прокопій мав середню духовну